

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَ
 مَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ
 وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَ يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ
 يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٤٦﴾ وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا
 أَنْزَلَ اللَّهُ وَ إِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنْفِقِينَ يُصَدِّونَ
 عَنْكَ صُدُودًا ﴿٤٧﴾ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ بِمَا
 قَدَّمْتَ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا
 إِلَّا إِحْسَانًا وَ تَوْفِيقًا ﴿٤٨﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ
 مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَ عِظْهُمْ وَ قُلْ لَهُمْ فِي
 أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ﴿٤٩﴾ وَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا
 لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ وَ لَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
 جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ
 لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾ فَلَا وَ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
 حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا
 فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَ يُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥١﴾

درس پنجم

مسئولیت‌های پیامبر ﷺ

پیامبر اکرم ﷺ، به‌عنوان آخرین پیام‌رسان الهی، به مدت **بیست و سه** سال مردم را به آخرین و کامل‌ترین برنامه هدایت فراخواند و برای رستگاری آنان و نجاتشان از گمراهی، تلاش بسیاری کرد و با استقامت و صبری بی‌مانند، وظیفه سنگین رسالت را به پایان رساند. در این درس، به این سؤال می‌پردازیم که:

خداوند متعال چه مسئولیت‌ها و وظایفی را بر عهده آن حضرت گذاشته بود؟

۱. مدت پیامبری حضرت محمد (ص) چند سال بود؟ پاسخ: ۲۳ سال

۲. مسئولیت های سه گانه پیامبر (ص) را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟

۳. کاتبان وحی و حافظان وحی به چه کسانی می گفتند؟

تعلیمات قرآن کریم و سیره رسول خدا ﷺ نشان می دهد که ایشان به عنوان فرستاده خداوند، سه مسئولیت مهم را عهده دار بود:

۲ (۱) دریافت و ابلاغ وحی

رسول خدا ﷺ آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می کرد و بدون ذره ای کم یا زیاد به مردم می رساند.

پیامبر اکرم ﷺ این مسئولیت را به طور کامل انجام داد و همه آیات قرآن را برای مردم خواند. همچنین نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود،^۲ عده زیادی نیز با اشتیاق، آیات قرآن را فرامی گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن عمل می کردند. یکی از یاران پیامبر، به نام عبدالله بن مسعود می گوید: «ما ده آیه از قرآن را از پیامبر فرا می گرفتیم و بعد از اینکه در معنای آن تفکر می کردیم و به آن عمل می نمودیم، بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد پیامبر می رفتیم».^۱

۳ (نویسندگان قرآن را «کاتبان وحی» و آنان که قرآن را به خاطر سپرده و حفظ می کردند، «حافظان وحی» می نامیدند) اولین و برترین کاتب و حافظ قرآن کریم، حضرت علی علیه السلام بود.

پیامبر اکرم ﷺ همچنین قرآن کریم را که به تدریج نازل می شد، مرتب و تنظیم کرد و در اختیار آیندگان قرار داد. اکنون که قرن ها از زمان نزول قرآن می گذرد، این کتاب آسمانی به همان صورتی که رسول خدا ﷺ آیات و سوره های آن را تنظیم کرده بود، در میان مردم وجود دارد و مشتاقان هدایت به آسانی می توانند از آن بهره ببرند.

دانش تکمیلی

اگر دوست دارید اطلاعات بیشتری در مورد شیوه تنظیم آیات توسط پیامبر ﷺ کسب کنید، به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۲ (۲) تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)

پیامبر اکرم ﷺ، علاوه بر رساندن وحی به مردم، وظیفه تعلیم و تبیین آیات قرآن کریم را نیز برعهده داشت تا مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند و جزئیات احکام و قوانین را بفهمند و شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند) از این رو، گفتار و رفتار پیامبر ﷺ اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است و مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار آن حضرت، به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن بی می برند و شیوه انجام دستورات قرآن را می آموزند. (ما هم اکنون، نماز،

۴. اولین و برترین کاتب و حافظ قرآن کریم چه کسی بود؟ پاسخ: حضرت علی (ع)

۵. نزول قرآن به صورت بود که آن را مرتب می کرد. تدریجی - پیامبر اکرم (ص) ۵۵

۶. اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی چیست؟ گفتار و رفتار پیامبر اکرم (ص)

۷. یک نمونه از تعلیم و تبیین تعالیم قرآن توسط پیامبر (ص) را بنویسید.

۸. اولین و بزرگترین معلم قرآن چه کسی است؟ پاسخ: پیامبر اکرم (ص)

۹. ولایت به چه معناست؟ پاسخ: سرپرستی و رهبری

روزه، حج و بسیاری دیگر از وظایف خود را که کلیات آنها در قرآن کریم آمده است، مطابق گفتار و رفتار رسول خدا ﷺ انجام می‌دهیم. به راستی که ایشان اولین و بزرگ‌ترین معلم قرآن بوده است.

ترجمه آیه: یقیناً خدا بر مؤمنان منت نهاد که در میان آنان پیامبری از خودشان برانگیخت که آیات او را بر آنان می‌خواند و از آلودگی‌های فکری و روحی پاکشان می‌کند، و کتاب و حکمت به آنان می‌آموزد، و به راستی که آنان پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند.

تدبیر در قرآن

به کمک دوستان خود بیان کنید که آیه زیر، به کدام یک از مسئولیت‌های پیامبر اشاره دارد:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِنْ كَانُوا مِّنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۱۰۷﴾ **دریافت و ابلاغ وحی**

تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)

۲ (۳) - اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی (ولایت ظاهری)

مسئولیت دیگر پیامبر اکرم ﷺ ولایت بر جامعه است. ولایت به معنای سرپرستی و رهبری است. ایشان به محض اینکه مردم مدینه اسلام را پذیرفتند، به این شهر هجرت کرد و به کمک مردم آن شهر (انصار) و کسانی که از مکه آمده بودند (مهاجران)، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می‌شد، پی‌ریزی نمود. ایشان مسجد مدینه را که در همان روزهای اول ورود به شهر ساخته شد، محل حکومت و رهبری خود قرار داد و به تدریج با توسعه حکومت اسلامی، سایر احکام خداوند را در همه ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، قضایی، نظامی و... با کمک مردم به اجرا درآورد و به گسترش عدالت پرداخت.

روایات متعددی از معصومین علیهم‌السلام نقل شده است که اسلام را بر «پنج پایه» استوار دانسته و از میان آنها «ولایت» را مهم‌ترین پایه شمرده‌اند. از جمله آنها این حدیث امام باقر علیه‌السلام است:

۱۲ (اسلام بر پنج پایه استوار شده است):

بر نماز، زکات،

روزه، حج و ولایت،

و به چیز دیگری دعوت نشده

آن گونه که به ولایت دعوت شده است) ۱۲

مهمترین پایه اسلام

مهمترین پایه اسلام: ولایت ظاهری (حکومت) بیانگر ضرورت تشکیل حکومت اسلامی

۱۰. پس از هجرت پیامبر (ص) به شهر ، ایشان محل حکومت خود را در این شهر بنا نهاد.

پاسخ: مدینه - مسجد

۱۱. پس از هجرت پیامبر (ص) مردم مدینه را و مردمی که از شهر مکه آمده بودند را می‌گفتند.

پاسخ: انصار - مهاجران ۵۶

۱۲. براساس حدیث امام باقر (ع) اسلام بر چند پایه استوار است نام ببرید مهمترین آن کدام است؟

بیشتر بدانیم

نمونه‌هایی از اقدامات پیامبر در تشکیل حکومت اسلامی

پیامبر اکرم ﷺ وقتی به مدینه هجرت کرد، ابتدا اقدام به ساختن مسجد کرد تا محل و پایگاهی برای رسیدگی به امور جامعه داشته باشد؛ سپس مسلمانان را گرد آورد و میان آنان، پیمان اخوت و برادری بست. برای اداره امور و کمک به فقیران و انجام کارهای عمومی، به امر خدا خمس و زکات را مقرر کرد و محلی به نام «بیت‌المال» تأسیس کرد تا پول و اموالی که مربوط به حکومت اسلامی است در آنجا ذخیره و در زمان مناسب هزینه شود.

باسوادها را مأمور کرد تا به دیگران سواد بیاموزند، به گونه‌ای که حتی اگر اسیری ده نفر از مسلمانان را باسواد می‌کرد، آزاد می‌شد.

با کشورهای دیگر رابطه برقرار کرد و نمایندگانی را به سوی کشورهای مختلف از جمله ایران و روم فرستاد و پادشاهان آنان را به اسلام دعوت کرد.

برای حفظ سرزمین اسلامی از تهاجم کفار، سپاه و لشکر تشکیل داد. در سال هشتم هجری، برای حفظ سرزمین اسلامی از تعرض رومیان، به مرز روم شرقی لشکر کشید و آنان را عقب راند.

مردم را با شیوه زندگی اسلامی آشنا کرد و روابط اجتماعی صحیح را به آنان تعلیم داد؛ به طوری که پس از گذشت زمانی محدود، مردم حجاز را که بیشترشان بیابانگرد بودند، به جامعه و امتی یکپارچه و قانونمند تبدیل کرد که خدای یگانه را می‌پرستیدند، با مسلمانان از هر رنگ و نژاد احساس برادری می‌کردند، حق همسایه را رعایت می‌کردند، حقوق مالی خود را می‌پرداختند، از فقیران دستگیری می‌کردند و یتیم را سرپرستی می‌نمودند؛ به معروف امر می‌کردند و از منکر نهی می‌نمودند، بر اساس قوانین اسلام تجارت می‌نمودند، در برابر مهاجم و بیگانه یک صدا بوده و در صف واحد مبارزه می‌کردند.

ضرورت تشکیل حکومت اسلامی

ممکن است این سؤال مطرح شود که چرا جامعه اسلامی نیازمند حکومت اسلامی است؟ و چرا ولایت و حکومت، یکی از مهم‌ترین دستورات اسلامی شمرده شده است؟

در پاسخ به این سؤال، دلایل زیادی ذکر شده که به سه مورد آن اشاره می‌کنیم:

۱۳ (الف) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام (اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است؛ یعنی علاوه بر توجه به فرد، به زندگی اجتماعی توجه کامل دارد و حتی تا آنجا که مقدر بوده، به برخی احکام

۱۵. « ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام » که از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی است را توضیح دهید.

۱۶. « ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت » که از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی

است را توضیح دهید.

فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است؛ مثلاً نماز جماعت را از نماز فردی برتر دانسته و

برای آن ثواب بیشتری قرار داده است) ۱۴

۱۵ (اصولاً یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایه عدل بنا کنند و روابط

مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس قوانین عادلانه بنا نهند. این هدف بزرگ بدون وجود یک

نظام حکومتی سالم، میسر نیست. آیا کسی شده که خداوند هدی را برای ارسال پیامبر نرساند؟

ولی ابزارشیرین برین بدان را نماندید بگریه؟ همچنین قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد؛

مانند خمس، زکات، حقوق و مسئولیت‌های خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با

ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران. روشن است که اجرای این قوانین، بدون تشکیل حکومت

امکان‌پذیر نیست) ۱۵

۱۳ (ب) ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت) ۱۳ (ولئی و سرپرست حقیقی انسان‌ها

خداست و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستورهای او و کسانی که خودش معین کرده،

ضروری و واجب است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به

قانون الهی و فرمان او بازگردد) ۱۶

۱۷ (کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانونگذاری می‌کنند، در حالی که فرمان و قانونشان نشئت گرفته

از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند. پذیرش حکومت «طاغوت» و انجام دستورهای وی

بر مسلمانان حرام است) بنابراین، لازم است در جامعه، حکومتی وجود داشته باشد که «طاغوتی»

نباشد؛ یعنی مورد پذیرش خداوند باشد و دستورات الهی را که در قرآن و روایات آمده است، به اجرا

در آورد.

۱۳ (ج) ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی) یکی دیگر از عواملی که تشکیل حکومت اسلامی را

ضروری می‌کند، استقلال جامعه اسلامی است) ۱۸ (قرآن کریم از مؤمنان می‌خواهد که سلطه بیگانگان را

نپذیرند و زیر بار آنها نروند؛ این حکم قرآنی را «قاعده نفی سبیل»^۱ می‌گویند) ۱۸

۱۹ (مستکبران و ستمگران جهان همواره بر آن‌اند که بر جوامع دیگر مسلط شوند و از منابع مادی و

معنوی آنان بهره ببرند. تشکیل حکومت اسلامی، هم مانع سلطه بیگانگان می‌شود و هم می‌تواند روابط

سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را با سایر کشورها به گونه‌ای تنظیم کند که جامعه اسلامی استقلال خود

را در جهات مختلف حفظ نماید و بیگانگان برای تسلط بر مسلمانان راهی نیابند.) ۱۹

۱- «نفی سبیل»، به معنای «نبودن راه» است؛ یعنی بستن راه نفوذ؛ یعنی بیگانگان نباید راهی برای سلطه و نفوذ در جامعه اسلامی داشته باشند.

۱۷. طاغوت کیست؟ اطاعت از طاغوت چه حکمی دارد؟

۱۸. قاعده نفی سبیل به چه معناست؟

۱۹. « ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی » که از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی است را توضیح دهید.

- پیام های آیه ۱:
۱. مراجعه کنندگان به طاغوت ایمانشان واقعی نیست بلکه گمان است.
 ۲. حرام بودن مراجعه به طاغوت از اصول یکسان در همه ادیان
 ۳. مراجعه به طاغوت و داوری بردن نزد طاغوت برابراست با گمراهی عمیق.

تدبیر در قرآن

در آیات زیر تفکر کنید و مشخص کنید که دلایل مطرح شده در بحث ضرورت تشکیل حکومت اسلامی، (دلایل الف، ب و ج) با کدام یک از آیات زیر مرتبط است.

۱- **أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَّحَكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا**^۱.
 آیا ندیده‌ای کسانی که گمان می‌برند به آنچه بر تو نازل شده و به آنچه پیش از تو نازل شده ایمان دارند، اما می‌خواهند داوری را نزد طاغوت ببرند، حال آنکه به آنان دستور داده شده که به آن کفر بورزند و شیطان می‌خواهد آنان را به گمراهی عمیقی بکشاند.

۲- **لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ**^۲.
 به راستی که پیامبرانمان را همراه با دلایل روشن فرستادیم و همراه آنان کتاب آسمانی و میزان نازل کردیم تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.

۳- **وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا**^۳. ← اشاره به قاعده نفی سبیل و خداوند هرگز راهی برای سلطه کافران بر مؤمنان قرار نداده است.

هر سه آیه به ضرورت تشکیل حکومت اسلامی اشاره دارد

سوره، آیه	دلیل (پیام آیه)
سوره نساء، آیه ۶۰	آیه اول: پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
سوره حدید، آیه ۲۵	آیه دوم: ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام
سوره نساء، آیه ۱۴۱	آیه سوم: ضرورت حفظ استقلال جامعه ی اسلامی

کشف رابطه

امام خمینی علیه السلام رهبر کبیر انقلاب اسلامی، بزرگ‌ترین شخصیت عصر حاضر است که به تبیین ضرورت حکومت اسلامی پرداخته و با بیان روشنگرانه خود، توجه مردم را بدان جلب کرده است. در سخنانی که از ایشان نقل می‌شود، بیندیشید و ببینید که با کدام یک از دلایل تشکیل حکومت ارتباط دارد.

- ۱- سوره نساء، آیه ۶۰.
- ۲- سوره حدید، آیه ۲۵.
- ۳- سوره نساء، آیه ۱۴۱.

۲۰. ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان هاست. ص غ

۲۱. ولایت معنوی مرتبه ای بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می شود. ص غ

۲۲. ولایت معنوی رسول خدا به چه معناست؟

سخنان امام خمینی <small>علیه السلام</small>	دلیل
به این دلیل که هر نظام سیاسی غیراسلامی، نظامی شرک آمیز است؛ چون حاکمش «طاغوت» است، ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم. ^۱	ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
مذهب اسلام هم زمان با اینکه به انسان می گوید که خدا را عبادت کن و چگونه عبادت کن، به او می گوید چگونه زندگی کن و روابط خود را با سایر انسان ها چگونه باید تنظیم کنی و حتی جامعه اسلامی با سایر جوامع چگونه روابطی باید برقرار نماید. هیچ حرکتی و عملی از فرد و جامعه نیست، مگر اینکه مذهب اسلام برای آن حکمی مقرر داشته است. ^۲	ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام

ولایت معنوی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم

همان طور که دیدیم، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از طرف خداوند، مسئول تشکیل حکومت و اجرای قوانین اسلام است؛ یعنی ولایت و سرپرستی جامعه را بر عهده دارد و این، همان ولایت ظاهری است. اما آن حضرت ولایت معنوی را نیز عهده دار است. ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان هاست که مرتبه ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می شود.

این ولایت چیست و چگونه انجام می پذیرد؟

۲۲) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی، به مرتبه ای از کمال نائل شد، که می توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم خلقت تصرف نماید. به طور مثال، به اذن الهی قادر بود بیمار را شفا بخشد، بلایی را از شخص یا جامعه دور نماید و حاجات مردم را در صورتی که صلاح آنها در آن باشد، برآورده سازد. ۲۲

ایشان با استفاده از این قدرت و ولایت، دل های آماده را نیز هدایت می کند. البته این هدایت، یک کار ظاهری، یعنی از طریق آموزش معمولی و عمومی نیست؛ بلکه از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن، صورت می گیرد. میزان بهره مندی انسان ها از این هدایت، به درجه ایمان و عمل آنان بستگی دارد. هر قدر درجه ایمان و عمل انسان ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریافت هدایت های معنوی را بیشتر کسب می کنند. ۲۳

۲۴) نمونه ای کامل از این نوع هدایت را می توانیم در رفتار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با حضرت علی رضی الله عنه ببینیم. آن

← ولایت ظاهری: پیامبر (ص) از طرف خداوند

← حق سرپرستی جامعه را دارد

← و مسئول: تشکیل حکومت و اجرای قوانین اسلام است

نکته: ولایت رسول خدا (ص)

← ولایت معنوی: سرپرستی و رهبری معنوی انسان ها

۲۳. ولایت معنوی پیامبر (ص) چگونه هدایتی است؟

۲۴. یک نمونه کامل از ولایت معنوی پیامبر اکرم (ص) را ذکر کنید؟ توضیح دهید.

۲۵. عصمت به چه معناست؟ پاسخ: به معنای محفوظ بودن از گناه است.

۲۶. پیامبر چه زمانی می تواند مسئولیت های خود را به درستی انجام دهد؟

۲۷. مردم چه زمانی گفته ها و هدایت پیامبر را می پذیرد؟

حضرت از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا ﷺ قرار گرفت، با استعداد بی نظیر خود، مراتب کمال را در ایمان و عمل به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش های معمولی، از هدایت های معنوی رسول خدا ﷺ نیز بهره می برد. آن حضرت فرموده است: «روزی رسول خدا ﷺ هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می شد». روشن است که آموزش این علوم از طریق آموختن معمولی نبوده، بلکه به صورت الهام بر روح و جان حضرت علی ع بوده است. ۲۴

عصمت پیامبر اکرم ﷺ

۲۶ (پیامبر زمانی می تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد که تحت تأثیر هواهای نفسانی قرار نگیرد و مرتکب گناه و خطا نگردد.) (مردم نیز زمانی گفته ها و هدایت های وی را می پذیرند که مطمئن باشند که او هیچ گاه مرتکب گناه و اشتباه نمی شود. اگر آنان احتمال دهند که پیامبرشان گناه می کند و دچار خطا می شود، به آن اعتماد نمی کنند و از وی پیروی نخواهند کرد.) به عبارت دیگر، بدون وجود عصمت، مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید؛ زیرا:

۲۸ (❖) اگر پیامبری در دریافت وحی و رساندن آن به مردم معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی رسد و امکان هدایت از مردم سلب می شود.

❖ اگر پیامبری در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی معصوم نباشد، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می شود و اعتماد مردم به دین از دست می رود.

❖ اگر پیامبری در اجرای احکام الهی معصوم نباشد، امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خداست، انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و مانند او عمل کنند و به گمراهی دچار شوند.) ۲۸

حال، می توان پرسید: چه کسی تشخیص می دهد که کدام فرد توانایی مقاومت در مقابل وسوسه گناه دارد؟ روشن است که این کار از انسان ها ساخته نیست و فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می تواند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد. بنابراین، وقتی خداوند کسی را به پیامبری برمی گزیند، معلوم می شود که وی می تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد. خدای متعال در این باره می فرماید:

اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ^۳ خدا بهتر می داند رسالتش را کجا قرار دهد.

۱- بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۲، ص ۴۷۰، باب اول.

۲- بداية المعارف، محمدرضا مظفر، جامعه مدرسین قم، ج ۱، ص ۴۶. بسیاری از ابعاد ولایت معنوی رسول خدا و ائمه اطهار ع در زیارت جامعه کبیره آمده است.

۳- سوره انعام، آیه ۱۲۴.

❖ خداوند، تعیین کننده و برگزیننده پیامبران (و امامان)

❖ علم الهی نسبت به عصمت و شایستگی فرد علت تعیین آن بعنوان پیامبر (یا امام)

۲۸. چرا بدون وجود عصمت مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید؟

۲۹. چه کسی می تواند تشخیص دهد که کدام فرد توانایی مقاومت در برابر وسوسه های گناه را دارد؟ پاسخ: خداوند

۳۰. معصومیت پیامبران به چه صورت است؟ آیا یک مانع بیرونی مانند فرشته، پیامبران را از گناه و خطا حفظ می کند یا آنان با اختیار خود به سمت گناه و خطا نمی روند؟

حال ببینیم که معصومیت پیامبران به چه صورت است. آیا یک مانع بیرونی مانند فرشته، پیامبران را از گناه و خطا حفظ می کند یا آنان با اختیار خود به سمت گناه و خطا نمی روند؟
در پاسخ می گوئیم: پیامبران با اینکه مانند ما غریزه و اختیار دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی شوند؛ زیرا کسی گناه می کند که هوی و هوس بر او غلبه کند، اما کسی که حقیقت گناه را مشاهده می کند و می داند که با انجام آن از لطف و رحمت خداوند دور می شود، محبت به خدا را با هیچ چیز عوض نمی کند. همچنین آنان از چنان بیش عمیقی برخوردارند که در انجام اوامر خداوند گرفتار خطا و اشتباه نمی شوند. ۳۰

البته ما نیز در مورد بعضی از گناهان معصوم هستیم؛ و حتی تصور آنها نیز برای ما ناراحت کننده و آزاردهنده است، اما پیامبران نسبت به همه گناهان و اشتباهات عصمت دارند.

پاسخ سوالات شما

برخی می پرسند اگر پیامبر و امامان معصوم اند، پس چرا این قدر به درگاه خداوند استغفار می کردند؟

پاسخ اینکه: استغفار پیامبران و امامان به درگاه خداوند از چند جهت بوده است:

۱- استغفار و توبه مراتب و درجاتی متناسب با توبه کنندگان دارد. توبه گنهکاران برای رفع گناه است و توبه و استغفار اولیای الهی برای دفع گناه؛ چنان که گاهی لباسی آلوده می شود و برای پاک و تمیز کردن، آن را می شویند (رفع) و گاهی لباس چنان شفاف و تمیز است که با دقت مراقباند تا آلوده نشود (دفع).

اولیای خدا با اشک و آه از خداوند می خواهند که آنان را در عرصه مبارزه با شیطان پیروز گرداند تا قلب آنان آلوده به گناه نشود.

۲- اولیای الهی وقتی به خود و اعمال خویش می نگرند با تمام عظمت و بزرگی که آن اعمال دارند، آنها را در برابر عظمت بی نهایت الهی بسیار کوچک می بینند؛ مانند کسی که مهم ترین دارایی اش هدیه کوچکی باشد و آن را برای سلطان و پادشاهی ببرد و چون عظمت بارگاه پادشاه را می بیند، از آنچه آورده، سخت شرمسار و سرافکنده می گردد. پیامبران و امامان به دلیل تواضع و فروتنی ای که در برابر خداوند دارند، اعمال خود را در برابر آن همه لطف و محبت خداوند به بندگانش بسیار ناچیز می دانند. به همین دلیل، از ناچیز بودن اعمال خود شرمنده اند و به درگاه خداوند عذرخواهند.

۳- مسئولیت پیامبر و ائمه علیهم السلام ایجاب می کرد تا آنان با افراد مختلفی سر و کار داشته باشند؛ از

صالحان و نیکان گرفته تا انسان های آلوده به گناه و تبهکار .
معاشرت زیاد پیامبر و امامان با مردم باعث می شد آنان احساس کنند که غباری بر قلبشان نشسته است که با استغفار به دنبال زدودن آن باشند . چنان که پیامبر ﷺ فرمود :
إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً؛ «گاهی بر دلم غبار می نشیند و من هر روز هفتاد بار از خدا آمرزش می خواهم».

البته این غباری که پیامبر می فرمایند بر قلب ایشان نشسته است با غباری که به دلیل گناهان بر قلب ما می نشیند تفاوت دارد؛ به طور مثال اگر سالن بزرگی را با نور کمی روشن کنیم، جز اشیای بزرگ را نخواهیم دید، ولی اگر همین سالن را با نور زیاد روشن کنیم، حتی یک دانه ارزن هم دیده می شود. پس می توان گفت : چون نور ایمان افراد عادی کم است؛ تنها، گناهان بزرگ خود را می بینند، ولی پیامبران و امامان معصوم ﷺ که از نور ایمان بسیار بالایی برخوردارند، اگر از هر لحظه عمرشان در حد اعلی بهره مند نشوند استغفار می کنند.

اندیشه و تحقیق

- ۱- نمونه هایی از احکام اجتماعی اسلام که اجرای آنها نیازمند تشکیل حکومت است را بیان کنید پاسخ بالای صفحه
- ۲- به نظر شما کدام یک از احکام و دستورات دین اسلام نیاز بیشتری به تشکیل حکومت الهی دارد؟
مواردی که جنبه ی اجتماعی داشته و جز در سایه ی تشکیل حکومت امکان تحقق آن نیست نیاز بیشتری به حکومت دارند مانند موارد ج ، ه ، و ، ز
الف) نماز و روزه واجب
ب) حج
✓ ج) امر به معروف و نهی از منکر
د) حجاب و پوشش
✓ ه) توانمندی نظامی و ایجاد رعب در دل دشمنان
✓ و) نفی سلطه ی بیگانگان
✓ ز) کمک به مسلمانان گرفتار در نقاط مختلف جهان
- ۳- با توجه به حدیث امام باقر علیه السلام بیان کنید که چرا ولایت، از نماز و روزه و سایر عبادات مهم تر است؟ زیرا در سایه ی حکومت اسلامی، فرصت برای اجرای احکام اجتماعی اسلام مانند خمس ، زکات ، مبارزه با ظلم ، جهاد با دشمنان و احکام دیگر دین از جمله نماز و روزه و سایر عبادات فراهم می شود.

